

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Економічний факультет

Кафедра економіки

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Робочий зошит

для виконання практичних завдань

студентами спеціальності

076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

студента _____ групи _____ курсу

(прізвище, ім'я)

Київ – НУБіП України - 2021

УДК 339.1
ББК У 421

Рецензенти: Л.М. Степасюк, кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки
Л.М. Рябенко, кандидат економічних наук,
доцент кафедри статистики та економічного аналізу

Рекомендовано вченою радою економічного факультету

Укладач: Н.М. Суліма

Економіка підприємства: Робочий зошит для виконання практичних завдань. Н.М. Суліма. К.: НУБіП України, 2021. – 70 с.

Робочий зошит для виконання практичних завдань складено відповідно до програми дисципліни «Економіка підприємства».

УДК 339.1
ББК У 421

© Суліма Н.М., 2021
© Київ – НУБіП України, 2021

ВСТУП

У робочому зошиті представлено задачі з усіх тем, передбачених програмою вивчення дисципліни, зокрема аналізу та планування вартісних показників операційної діяльності підприємства, його техніко-технологічної бази та виробничої потужності; формування ресурсного забезпечення (трудові, майнові, фінансові та інвестиційні ресурси), визначення результатів господарсько-фінансової діяльності, інтегральної оцінки стану підприємства (оцінювання ефективності господарювання, фінансово-майнового стану, конкурентоспроможності, економічної безпеки); здійснення антикризової діяльності підприємства.

Рекомендується студентам денної та заочної форм навчання для опанування навичок розв'язання практичних задач, що розглядаються на практичних заняттях, та (або) для самостійної роботи студентів. Буде корисним також для повторення та закріплення знань і набутих навичок під час підготовки до поточних іспитів та комплексного бакалаврського іспиту.

Практичні завдання, що формують зміст робочого зошита, ставлять за мету допомогти студентам усіх фахових економічних спрямувань набути практичних вмінь спрямованих на отримання заздалегідь окреслених результатів господарювання шляхом оптимального використання трудових, матеріальних, фінансово-кредитних та інших ресурсів підприємства; практичних навичок у прийнятті науково обґрунтованих господарсько-управлінських рішень на підставі конкретних економічних розрахунків.

МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

ПІДПРИЄМСТВО В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Задача 1. Визначення та діагностика вартісних показників виробництва

За показниками фінансово-економічної звітності ЗАТ «Текстиль» за два роки визначити обсяги і структуру товарної та чистої продукції підприємства (табл. 1.). Проаналізувати динаміку обсягів та структури товарної й чистої продукції підприємства. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 1

Вартісні показники операційної діяльності підприємства

Показники	1-й рік	2-й рік
Випуск тканини у натуральному вимірі, тис. м:		
Продукція А	940	955
Продукція Б	420	450
Продукція В	760	710
Відпускні ціни, грн:		
Продукція А	30	32
Продукція Б	45	47
Продукція В	25	28
Обсяг напівфабрикатів власного виробництва для подальшої реалізації, тис. грн	3900	3800
Виробничі послуги, тис. грн	5600	6000
Чиста продукція, у тому числі:		
Вартість сировини та матеріалів, використаних на виробництво річного обсягу продукції		
Продукція А	11000	11500
Продукція Б	7500	8200
Продукція В	6500	6800
Інші матеріальні та прирівняні до них витрати, тис. грн	12000	14000
Амортизація, тис. грн	2300	2880

Розв'язок

Перший етап – аналіз динаміки обсягів виробництва продукції підприємства (результати узагальнюються у табл. 2).

Товарна продукція характеризує обсяг виробленої та готової до реалізації продукції, робіт і послуг, виконаних для інших підприємств.

В узагальненому вигляді обсяг товарної продукції (*ТП*) визначається за формулою:

$$ТП = ГП + ВНФ + ВППХ + ВКР + ВП,$$

де *ГП* – готова продукція;

ВНФ – напівфабрикати, що реалізуються іншим підприємствам;

ВППХ – роботи промислового характеру, що виконуються для інших підприємств, своїх підрозділів;

ВКР – вартість капітального та поточного ремонту;

ВП – вартість обробки продукції з давальницької сировини.

Для визначення товарної продукції потрібно визначити готову продукцію кожного з видів та загальну готову продукцію.

Готова продукція (*ГП*) – продукція, яка повністю пройшла виробничий цикл, укомплектована, відповідає вимогам стандартів чи технічним вимогам, має супровідні документи, які підтверджують її якість, здана на склад підприємства та готова до реалізації.

$$ГП = В \cdot Ц,$$

де *В* – випуск тканини;

Ц – ціна.

1-й рік

Чиста продукція (ЧП) підприємства характеризує додаткову (нову) вартість, що створена на підприємстві за певний (плановий) період.

$$ЧП = ТП - МВ - А,$$

де *МВ* – матеріальні витрати;

А – нарахована амортизація від вартості основних засобів на їх ремонт і повне відновлення.

Матеріальні витрати – це вартість сировини та основних матеріалів, що є основою вироблюваної продукції, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

Амортизація – це систематичне розподілення вартості основних засобів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Обсяг чистої продукції першого року діяльності підприємства становить:

Обсяг чистої продукції другого року діяльності підприємства:

Динаміка обсягів виробництва продукції підприємства

Показники	Обсяг виробництва, тис. грн		Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп приросту, %
	1-й рік	2-й рік		
Товарна продукція, у тому числі				
Готова продукція				
Обсяг напівфабрикатів власного виробництва для подальшої реалізації				
Виробничі послуги				
Чиста продукція, у тому числі:				
Вартість сировини та матеріалів, використаних на виробництво річного обсягу продукції				
Інші матеріальні та прирівняні до них витрати				
Амортизація				
Готова продукція, у тому числі				
	Продукція А			
	Продукція Б			
	Продукція В			

Аналітичні висновки:

Другий етап – аналіз структури товарної та готової продукції підприємства (результати узагальнюються у табл. 3).

Визначимо відсоток готової продукції у складі товарної:

1-й рік	2-й рік

Напівфабрикати – це продукція, що повністю пройшла обробку у певному виробничому підрозділі, але потребує подальшого дороблення в інших підрозділах цього чи іншого підприємства.

Визначимо відсотковий обсяг напівфабрикатів (ВНФ) власного виробництва в обсязі товарної продукції:

1-й рік	2-й рік

Виробничі послуги – це корисна робота, яка виконується силами і засобами сервісного підприємства.

Визначимо відсоток виробничих послуг (ВП) в обсязі товарної продукції:

1-й рік	2-й рік

Визначимо структуру готової продукції підприємства:

1-й рік	2-й рік

Визначимо питому частку у товарній продукції чистої продукції (ЧП), матеріальних витрат (МВ), амортизації (А). Результати узагальнимо у табл. 3.

1-й рік

2-й рік

Таблиця 3

Аналіз структури товарної та готової продукції підприємства

Показники	Структура продукції, %		Абсолютне відхилення, %
	1-й рік	2-й рік	
Товарна продукція, у т. ч.:	100	100	
Готова продукція			
Обсяг напівфабрикатів власного виробництва для подальшої реалізації			
Виробничі послуги			
Готова продукція, у т. ч.:	100	100	
	Продукція А		
	Продукція Б		
	Продукція В		
Товарна продукція, у т. ч.:	100	100	
Чиста продукція			
Вартість сировини та матеріалів, використаних на виробництво			
Інші матеріальні та прирівняні до них витрати			
Амортизація			

Аналітичні висновки:

ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Розрахунок рівня виконання планового завдання виробництва продукції щодо обсягу та асортименту

Розрахувати за даними табл. 1 виконання прогнозного завдання щодо виробництва готової продукції за асортиментом та обсягом. Оцінити втрати (або додаткові надходження) від зміни асортименту готової продукції підприємства.

Таблиця 1

Обсяг виробництва продукції підприємства

Виріб	Обсяг виробництва готової продукції, тис. шт.		Ціна одиниці виробу, грн
	прогноз	факт	
А	280	305	10
Б	635	628	60
В	165	127	80
Г	90	98	30
Д	-	30	5

Розв'язок

Щоб оцінити рівень виконання планового завдання за обсягом, використовуємо формулу:

$$P_{вик} = Vф/Vпл * 100, \text{ де}$$

де $P_{вик}$ – виконання плану за обсягом, %;

$Vф$ – обсяг виробництва готової продукції фактичний, грн;

$Vпл$ – обсяг виробництва готової продукції плановий, грн.

Рівень виконання планового завдання за асортиментом розраховуємо за формулою:

$$Пас = Вф.ас / Впл * 100,$$

де *Пас* – виконання плану за асортиментом, %;

Вф.ас – обсяг виробництва готової продукції фактичне в межах планового завдання, грн;

Впл – обсяг виробництва готової продукції плановий, грн.

Усі інші розрахунки наведено в табл. 2

Таблиця 2

Показники діяльності підприємства

Виріб	Обсяг виробництва готової продукції, тис. шт.		Ціна одиниці виробу, грн	Обсяг виробництва, грн			Втрати або додаткові надходження, грн
	прогноз	факт		план	факт	фактично в межах плану	
А							
Б							
В							
Г							
Д							
Разом							

Висновок:

Задача 2. Обґрунтування необхідного обсягу виробництва продукції підприємства

У звітному році підприємство реалізувало 200 тис. виробів, при цьому залишки готової продукції на кінець року очікуються в розмірі 6 тис. виробів.

Визначити необхідний обсяг виробництва продукції у плановому році, якщо зростання обсягів реалізації очікується на рівні 10%, норма запасів готової продукції – 13 днів реалізації, підприємство працює 260 днів.

Розв'язок

Обсяг реалізації планового періоду ($R_{пл}$) визначаємо за формулою:

$$R_{пл} = Rф * Tзр / 100,$$

де $Rф$ – фактичні обсяги реалізації;

$Tзр$ – заплановані темпи зростання.

Норматив запасів готової продукції ($Hз$) розраховуємо таким чином:

$$Hз = НРз \cdot R_{пл} / \text{днів},$$

де $НРз$ – норма запасів готової продукції.

Плановий обсяг виробництва для забезпечення запланованих обсягів реалізації визначається через балансовий взаємозв'язок:

$$Зн + В_{пл} = R_{пл} + Зк,$$

де $Зн$ – запаси готової продукції на початок планового року;

$В_{пл}$ – планові обсяги виробництва продукції;

$P_{пл}$ – планові обсяги реалізації продукції;

Z_k – заплановані запаси готової продукції у межах нормативу.

Плановий обсяг виробництва дорівнює:

Висновок:

Задача 3. Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з точки зору забезпеченості сировиною, якщо на плановий період підприємством укладено договори на поставку сировини в обсязі 8 тонн, а середня вага виробу 0,85 кг. Коефіцієнт використання сировини 0,72. Також 30% відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період мале підприємство має доставити споживачам 7500 шт. виробів.

Розв'язок

Обсяг виробництва продукції у натуральних вимірниках (N) обчислюється за формулою:

$$N = \frac{M_{заг}}{q}$$

$M_{заг}$ – величина матеріальних ресурсів, поставлених підприємству у плановому році;

q – норма витрат ресурсу на одиницю продукції.

1. Визначити норму витрат сировини на один виріб:

2. Розрахувати можливий випуск продукції з одержаної кількості сировини:

3. Визначити масу відходів сировини, яка повторно використовується у виробництві:

4. Розрахувати можливий випуск продукції з відходів сировини:

5. Визначити загальну кількість виробів із 8 т сировини:

6. Визначити додаткову кількість сировини для виконання виробничої програми:

7. Необхідний обсяг сировини для виконання виробничої програми становить:

ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Визначення виробничої потужності дільниці на дільниці працюють 25 верстатів. Трудомісткість обробки одиниці продукції – 0,3 год. на виріб. Підприємство працює у дві зміни, тривалість зміни – 7 год. Корисний фонд робочого часу за рік – 260 робочих днів. Планові регламентні простої обладнання – 7% від корисного фонду часу роботи дільниці.

Визначити виробничу потужність дільниці.

Розв'язок

Виробнича потужність підприємства характеризується максимально можливим річним випуском продукції (чи переробкою сировини, виконанням

робіт) у запланованій номенклатурі та в асортименті, якого досягають на підприємстві при повному використанні виробничого обладнання, раціональному використанні виробничої площі з урахуванням технології виробництва, організації праці та управління на підприємстві.

Залежно від інформаційного забезпечення виробнича потужність визначається на основі трудомісткості виробництва одиниці продукції або продуктивності обладнання.

За трудомісткістю виробництва одиниці продукції виробнича потужність може бути визначена за формулою:

$$M = \frac{N \cdot K\Phi\mathcal{C}}{T_{np}}$$

де M – виробнича потужність дільниці;

N – кількість одиниць обладнання;

$K\Phi\mathcal{C}$ – корисний фонд робочого часу одиниці обладнання;

T_{np} – трудомісткість обробки одиниці продукції.

Корисний фонд робочого часу одиниці обладнання характеризує час роботи обладнання відповідно до встановленого режиму роботи підприємства з урахуванням втрат робочого часу, що пов'язані з ремонтом, профілактикою та іншими видами робіт із технічного обслуговування обладнання. Цей показник може бути розрахований за формулою:

$$K\Phi\mathcal{C} = \frac{Dp \cdot Gz \cdot Z \cdot (100 - P)}{100}$$

де Dp – кількість робочих днів у плановому періоді;

Gz – тривалість однієї зміни з урахуванням режиму роботи підприємства та скорочення робочого дня;

Z – кількість змін роботи підприємства (обладнання) на добу;

P – втрати робочого часу на технологічний ремонт і планову профілактику обладнання, %.

Отже, корисний фонд робочого часу за умовою задачі становить:

Виробнича потужність;

Задача 2. Визначення достатності виробничої потужності для виконання плану виробництва готової продукції

На дільниці працюють 15 верстатів. Продуктивність одного верстата – 1,5 вироба за годину. Підприємство працює у дві зміни, тривалість зміни – 7 год. За рік враховуються 260 робочих днів. Коефіцієнт використання робочого часу працівниками – 0,9.

Визначити достатність потужностей для виконання плану виробництва готової продукції обсягом 80 000 од.

Розв'язок

Залежно від інформаційного забезпечення виробнича потужність визначається на основі трудомісткості виробництва одиниці продукції або продуктивності обладнання.

За продуктивністю обладнання виробнича потужність може бути визначена таким чином:

$$M = N \cdot K\Phi\mathcal{C} \cdot Hn,$$

де M – виробнича потужність дільниці;

N – кількість одиниць обладнання;

$K\Phi\mathcal{C}$ – корисний фонд робочого часу одиниці обладнання;

Hn – нормативна продуктивність одиниці обладнання.

Корисний фонд робочого часу одиниці обладнання може бути розрахований за формулою:

$$KФЧ = Dp \cdot Гз \cdot З \cdot Керч,$$

де Dp – кількість робочих днів у плановому періоді;

$Гз$ – тривалість однієї зміни з урахуванням режиму роботи підприємства та скорочення робочого дня;

$З$ – кількість змін роботи підприємства (обладнання) на добу;

$Керч$ – коефіцієнт використання робочого часу.

Отже, корисний фонд робочого часу за умовою задачі становить:

Виробнича потужність:

Висновок:

Задача 3. Визначення, чи є існуючий стан використання виробничих потужностей бажаним для підприємства

Виробнича потужність підприємства на початок року становила 5 200 тис. од. продукції. Упродовж року внаслідок:

- реконструкції підприємства з 1 квітня було введено додаткову нову потужність в обсязі 120 тис. од. продукції;
- технічного переозброєння та організаційно-технічних заходів з 1 травня потужність зросла на 80 тис. од. продукції;
- зміни номенклатури продукції та зниження її трудомісткості з 1 серпня потужність зросла на 1020 тис. од. продукції;
- зміни номенклатури продукції та зниження її трудомісткості з 1 вересня вибуло потужностей на 500 тис. од. продукції.

Фактичний обсяг виробництва становив 4300 тис. од. на рік.

Визначити коефіцієнт використання виробничої потужності. Чи є такий стан використання (з урахуванням 12% резервної потужності) бажаним для підприємства?

Розв'язок

Вище розглянуті способи визначення виробничої потужності підприємства характеризують її обсяг у статичі, тобто робиться припущення про незмінність протягом періоду основних факторів, що визначають її обсяг (режиму роботи підприємства, кількості обладнання, трудомісткості виробництва продукції та ін.). При зміні хоча б одного з факторів для обґрунтування ресурсозабезпеченості виробництва необхідно визначати динамічні показники виробничої потужності, зокрема середньорічну виробничу потужність:

$$M_{cp} = M_n + \sum \frac{M_s \cdot T_s}{12} - \sum \frac{M_{sub} \cdot T_{sub}}{12},$$

де M_{cp} – середньорічна виробнича потужність;

M_n – виробнича потужність на початок року;

M_s – виробнича потужність, що вводиться;

T_s – кіль кість місяців до кінця року з моменту введення потужності;

M_{sub} – виробнича потужність, що виводиться з експлуатації;

T_{sub} – кіль кість місяців до кінця року з моменту вибуття потужності.

Коефіцієнт використання виробничої потужності характеризує частку потужності, що задіяна у виробництві. Цей показник може бути визначений за формулою:

$$K_{en} = \frac{OB}{M},$$

де K_{en} – коефіцієнт використання потужності;

OB – обсяг виробництва продукції;

M – виробнича потужність.

При формулюванні висновків за коефіцієнтом використання потужностей необхідно врахувати, що частина потужностей може бути зарезервована для

покриття пікових навантажень, на проведення дослідно-експериментальних робіт та інші цілі. У зв'язку з цим можливі різні варіанти висновків:

1. $K_{вп} > 1$ – ситуація свідчить про недостатність потужностей для виконання плану виробництва.

2. $K_{вп} + K_{рез} > 1$, де $K_{рез}$ – коефіцієнт резервних потужностей.

Така ситуація свідчить про можливість виконання плану виробництва за умови використання резервних потужностей.

3. $K_{вп} + K_{рез} \sim 1$ - стан використання потужностей є оптимальним.

4. $K_{вп} + K_{рез} < 1$ - стан використання потужностей, хоча і забезпечує виконання плану виробництва, проте не є оптимальним, оскільки не дозволяє мінімізувати собівартість одиниці продукції (за рахунок ефекту масштабу).

Отже, середньорічна виробнича потужність становить:

Коефіцієнт використання потужностей:

Висновок:

**МОДУЛЬ 2. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА
ТЕМА ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА**

Задача 1. Визначення облікової чисельності працівників

Визначити планову облікову чисельність працюючих на підприємстві за рік за такими даними: явочна чисельність робітників на зміну – 27 осіб. Облікова чисельність інших категорій працюючих (керівники, службовці, охорона, учні) становить 15 осіб. Підприємство працює у дві зміни.

Дійсний фонд часу роботи одного середньооблікового робітника за рік - 240 днів. За рік підприємство працює 303 дні.

Розв'язок

Серед кількісних показників оцінювання трудових ресурсів підприємства виділяють облікову та явочну чисельність працівників.

Облікова чисельність – це показник чисельності працівників облікового складу на певну дату.

Явочна чисельність працівників – кількість тих, хто з'явився на роботу.

Різниця між обліковою і явочною чисельністю характеризує втрати робочого часу (через хворобу, відрядження, прогули, відпустки тощо). Облікову чисельність ($Ч_о$) визначаємо за формулою:

$$Ч_о = Ч_я \cdot К_о$$

де $Ч_я$ – явочна чисельність облікових працівників;

$К_о$ – коефіцієнт облікового складу.

Коефіцієнт облікового складу ($К_о$) розраховуємо так:

$$К_о = \frac{\Phi_n}{\Phi_d}$$

де Φ_n – номінальний річний фонд робочого часу;

Φ_d – дійсний фонд робочого часу (визначається як різниця кількості календарних днів та невиходів на роботу з поважних причин – відпустка, вихідний, хвороба, навчання тощо).

Отже, явочна чисельність робітників становить:

Коефіцієнт облікового складу:

Облікова чисельність робітників:

Планова облікова чисельність працюючих:

Задача 2. Середньорічна чисельність працівників за звітний період склала 400 осіб. На протязі року прийнято на роботу 30 осіб, звільнено 45 осіб, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 осіб, за власним бажанням 15 осіб. Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів.

Розв'язок

Задача 3. Розрахувати показники руху трудових ресурсів на підприємстві за наведеними даними. Зробити висновок.

Показники	«Дружба»	«Світанок»
Середньорічна чисельність працівників, осіб	320	286
Прийнято на роботу за рік, осіб	14	16
Загальна чисельність звільнених з будь-яких причин, осіб	11	13
Чисельність працівників звільнених за власними бажанням та з інших причин, не пов'язаних з виробництвом, осіб	6	5

Розв'язок

Задача 4. Сезонне підприємство почало працювати з 17 травня. Облікова чисельність працівників складала (осіб): 17 травня – 300; 18 травня – 330; 19 травня – 350; 20 травня – 360; з 21 по 31 травня – 380; з 1 червня по 31 грудня – 400. Визначити середньооблікову чисельність працівників у травні та за рік.

Розв'язок

Середньооблікова чисельність – це сума облікового складу робітників за всі календарні дні періоду, включаючи вихідні та святкові дні, поділена на повну календарну кількість днів періоду. При цьому показники за вихідні й святкові дні прирівнюються до показників попередніх робочих днів.

Тоді середньооблікова чисельність робітників у травні складає:

Середньооблікова чисельність робітників за рік:

Задача 5. У минулому році було виготовлено продукції на суму 2210 млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5%. Чисельність працюючих у минулому році складала 2500 осіб, але ж планом передбачено

скоротити її на 50 осіб. Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

Розв'язок

1. Продуктивність праці розраховується за формулою:

$$П = \frac{Q}{Ч},$$

де: Q – обсяг випуску продукції;

$Ч$ – чисельність промислово-виробничого персоналу.

Тоді продуктивність праці базова (у минулому році) складає:

2. Для розрахунку планової продуктивності праці використовуємо метод прямого рахунку:

3. Приріст продуктивності праці:

Задача 6. Річний обсяг випуску деталей цехом становить 54 тис. шт./ рік. Трудомісткість виробу знизиться з 52 до 47 хв./шт. Ефективний річний фонд робочого часу працівника 1860 год./рік, запланований коефіцієнт виконання норм виробітку 1,15. Визначити ріст продуктивності праці та відносне вивільнення робітників за рахунок зниження трудомісткості.

Розв'язок

1. Зростання продуктивності праці за рахунок зниження трудомісткості розраховується за формулою:

$$\Delta ПП = \frac{T_M}{T_N} \times 100 - 100,$$

де: T_M , T_N – минула та нова трудомісткість на операцію або вибір.

Тоді:

2. Відносне вивільнення робітників за рахунок зниження трудомісткості розраховується за формулою:

$$\Delta E_{ч} = \frac{(T_{м} - T_{н}) \times P}{\Phi \times K},$$

де: P – кількість виробів або операцій;

Φ – реальний фонд робочого часу одного робітника;

K – коефіцієнт виконання норм.

Тоді:

Задача 7. Протягом місяця робітник за 164 год. виготовляє 400 деталей. При запровадженні заходів щодо покращення організації праці на робочих місцях трудомісткість виготовлення деталей знизилася на 0,1 н.-год. Скільки деталей виготовить робітник в нових умовах організації праці і на скільки відсотків підвищиться його продуктивність праці?

Розв'язок

Рівень продуктивності праці характеризується показниками виробітку та трудомісткості продукції.

Виробіток – це кількість продукції, що виробляється за одиницю робочого часу або припадає на одного середньооблікового працівника промислово-виробничого персоналу підприємства.

Виробіток (V) обчислюється за формулами:

$$V = \frac{Q}{T}, \quad V = \frac{Q}{Чобл}.$$

Q – кількість продукції, виробленої за певний період (у натуральних або вартісних вимірниках);

T – робочий час, витрачений на виробництво продукції, норма-години, дні, місяці тощо;

$Чобл.$ – середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу або основних робітників підприємства.

Трудомісткість (t) є оберненим до виробітку і відображає витрати робочого часу на виробництво одиниці продукції на даному підприємстві.

Трудомісткість обчислюється за формулою:

$$t = \frac{T}{Q}$$

Трудомісткість деталей до запровадження заходів:

Трудомісткість виготовлення деталі після запровадження заходів:

Кількість деталей, що виготовлялися за нового рівня трудомісткості розраховується за формулою:

$$Q = \frac{T}{t}$$

Тоді:

Продуктивність праці до запровадження заходів:

Продуктивність праці після запровадження заходів:

Приріст продуктивності праці:

Задача 8. Чисельність працівників у цеху птахофабрики за звітний рік становила 46 осіб, обсяг валової продукції склав 920 тис. грн. У плані на рік обсяг валової продукції збільшиться на 16,3%, продуктивність праці – на 7%.

Визначити на наступний рік обсяг валової продукції, продуктивність праці, чисельність працівників.

Розв'язок

Задача 9. У звітному році обсяг виробництва продукції у фірмі складав 2520 тис. грн, середньорічна чисельність працівників – 210 осіб. У році, що планується, обсяг валової продукції передбачається в сумі 2580 тис. грн, продуктивність праці на одного працівника повинна збільшитись на 7,5% проти минулого року.

Визначити продуктивність праці одного працівника у звітному і в плановому роках середньорічну чисельність працівників у році, що планується.

Розв'язок

Задача 10. Визначення заробітної плати робітника за різними системами оплати праці

Розрахувати заробіток робочого за різними системами оплати праці за такими даними:

Системи оплати праці	Умови стимулювання залежно від якості праці
Відрядна-преміальна	Збільшення заробітку робітника за здавання продукції з першого пред'явлення на: 100% - премія 25% 95-99% - премія 15% 90-94% - премія 10%
Відрядно-прогресивна	Збільшення заробітку робітника за перевиконання плану (нараховується за обсяг продукції, що виготовлена понад планове завдання): до 5% - коефіцієнт збільшення 1,25 понад 5% - коефіцієнт збільшення 1,5

У попередній період були такі показники: норма часу на виготовлення 1 деталі – 0,9 год.; годинна тарифна ставка – 36,11 грн (з 1 січня 2021 року); фактично вироблено 1 робітником – 650 деталей, з яких здано з першого пред'явлення за рівнем якості 605 деталей; планове завдання – 610 деталей.

Розв'язок

Одним із центральних елементів відрядної форми оплати праці є відрядна розцінка, яка характеризує заробіток робітника за одиницю продукції.

$$BP = TC \cdot T_m,$$

де BP – відрядна розцінка;

TC – годинна тарифна ставка;

T_m – нормативна трудомісткість виробництва одиниці продукції.

Оплату праці за **простою відрядною системою** визначаємо таким чином:

$$ЗП_n = OF \cdot BP.$$

де OF – фактичний обсяг виробленої робітником продукції;

BP – відрядна розцінка.

Оплату праці за **відрядно-преміальною системою** розраховуємо так:

$$ЗП_{прем} = ЗП_n + Премія,$$

де $ЗП_{прем}$ – заробіток робітника за відрядно-преміальною системою;

$ЗП_n$ – заробіток робітника за простою відрядною системою;

$Премія$ – визначається як певний відсоток від відрядного заробітку відповідно до шкали преміювання.

За умовою, премія залежить від частки продукції, що була здана з першого пред'явлення (Овп). Цей показник склав:

$$O_{вп} = Q_n / Q_{ф} * 100 =$$

де Q_n – кількість продукції, що була здана з першого пред'явлення;

$Q_{ф}$ – фактичний обсяг виробництва продукції.

Відповідно до шкали преміювання, премія становить _____% від відрядного заробітку. Отже, зарплата за відрядно-преміальною системою буде:

$ZP_{\text{прем}} =$

Оплату праці за **відрядно-прогресивною системою** визначаємо таким чином:

$$ZP_{\text{прог}} = Q_{\text{пл}} * VP + Q_{\text{пер}} * VP_{\text{прог}},$$

де $ZP_{\text{прог}}$ – заробіток робітника за відрядно-прогресивною системою;

$Q_{\text{пл}}$ – плановий обсяг виробництва;

$Q_{\text{пер}}$ – понадплановий обсяг виробництва;

VP – відрядна розцінка;

$VP_{\text{прог}}$ – професивна відрядна розцінка.

Розмір прогресивної відрядної розцінки залежить від відсотка перевиконання плану ($Q_{\text{пер}}$):

$$Q_{\text{пер}} = (Of - O_{\text{пл}}) / O_{\text{пл}} * 100 =$$

Таким чином прогресивна відрядна розцінка буде:

$$VP_{\text{прог}} = VP * K_{\text{зр}} =$$

де VP – відрядна розцінка;

$K_{\text{зр}}$ – коефіцієнт зростання відрядної розцінки.

Отже, заробіток робітника за відрядно-професивною системою становитиме:

$$ZP_{\text{прог}} =$$

ТЕМА МАЙНОВІ РЕСУРСИ (АКТИВИ) ПІДПРИЄМСТВА ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Підприємство використовує 5 машин, які придбані 3 роки тому по ціні 120000 грн. кожна. Нормативний термін їх служби 6 років. Теперішня ціна машини такого класу 105000 грн. Розрахувати загальний коефіцієнт зношення машин.

Розв'язання

Коефіцієнт фізичного зношування основних фондів (Кф. знош.) можна обчислити так:

$$Кф.знош. = \frac{A}{Вп} \quad \text{або} \quad Кф.знош. = \frac{Tф}{Tн} \times 100\%,$$

де: A – сума амортизаційних відрахувань від початку служби, грн.;

$Вп$ – первісна вартість обладнання основних фондів, грн.;

$Tф, Tн$ – відповідно, фактичний та нормативний строк служби обладнання, роки.

$$A \frac{Вп \times Ha}{100},$$

де: Ha – норма амортизації, %.

$$Ha = \frac{1}{T} \times 100\%,$$

де: T – нормативний термін служби обладнання, роки.

Коефіцієнт морального зношування I роду (Кмор.знош.) можна обчислити так :

$$Кмор.знош.1 = \frac{Вп - Вв}{Вп},$$

де: $Вв$ – відновна вартість основних фондів, грн..

Загальний коефіцієнт зношування основних фондів (К знош.заг.) – визначається:

$$Кзнош.заг. = 1 - (1 - Кф. знош.) \times (1 - Кмор.знош.1).$$

1. Норма амортизації :

2. Сума A відрахувань:

3. Коефіцієнт фізичного зношування:

4. Коефіцієнт морального зношування:

5. Загальний коефіцієнт зношування основних фондів:

Задача 2. У підприємстві на початок року вартість основного капіталу складала 9500 тис. грн. Протягом червня списано в зв'язку зі зносом основного капіталу на суму 800 тис. грн. і введено в дію нового основного капіталу на суму 400 тис. грн. Річний обсяг товарної продукції склав 20700 тис. грн. за середньорічної чисельності 23 чоловіки. Визначити капіталовіддачу, капіталомісткість і капіталоозброєність підприємства.

Розв'язання

1. Середньорічна вартість основного капіталу:

2. Капіталовіддача:

3. Капіталомісткість:

4. Капіталоозброєність:

Задача 3. Керівництво вважає стратегічним завданням поліпшення стану та рівня ефективності використання операційних необоротних активів підприємства. Для його вирішення фінансовій службі підприємства на основі інформації, наведеній у табл. 1-3, необхідно:

- проаналізувати ступінь зносу та придатності операційних необоротних активів підприємства;
- оцінити інтенсивність оновлення операційних необоротних активів;
- визначити рівень ефективності управління операційними необоротними активами підприємства;
- зробити висновки за результатами розрахунків.

Таблиця 1

**Інформація про стан та знос необоротних активів підприємства,
тис. грн**

Показники	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
Основні засоби (за первісною вартістю)	870	957	1034
Нематеріальні активи за первісною вартістю	25	26	29
Знос основних засобів	131	170	224
Амортизація нематеріальних активів	15	17	19

Таблиця 2

Інформація про рух необоротних активів, тис. грн

Показники	2018 р.	2019 р.
<i>Надійшло</i>		
– основних засобів	60	48
– нематеріальних активів	12	13
<i>Вибуло:</i>		
– основних засобів	12	13
– нематеріальних активів	1	4

**Інформація про результати фінансової діяльності підприємства,
тис. грн**

Показники	2018 р.	2019 р.
Виручка від реалізації продукції	266	363
Чистий прибуток від операційної діяльності	35,91	59

Розв'язання

Необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що багаторазово використовуються в окремих циклах господарської діяльності та переносять частинами свою вартість на продукцію.

Операційні необоротні активи характеризують сукупність майнових цінностей, що безпосередньо використовують в операційній діяльності підприємства для одержання операційного прибутку.

Первісна вартість необоротних активів – це їх історична (фактична) собівартість у сумі грошових коштів або справедлива вартість інших активів, сплачених (переданих) і витрачених для їх придбання (створення).

Залишкова вартість – первісна вартість основних засобів та нематеріальних активів за вирахуванням суми нарахованої амортизації. За залишковою вартістю здійснюється облік основних засобів та нематеріальних активів у балансі підприємства.

Відповідно до умов задачі, необоротні активи, що розраховуються як сума основних засобів та нематеріальних активів, становлять, тис. грн:

Показники	на 01.01.2017	на 01.01.2018	на 01.01.2019
Необоротні активи по первісній вартості			
Необоротні активи по залишковій вартості			

Крім оцінювання вартості активів на дату, для обчислення ряду оцінних показників необхідно розрахувати також середню вартість активів за рік. Вона

розраховується як середньоарифметичне їх моментних характеристик (вартості на дату початку та кінця аналітичного періоду), тис. грн:

Показники	2018 р.	2019 р.
Середній обсяг необоротних активів за первісною вартістю		
Середній обсяг необоротних активів за залишковою вартістю		

Для оцінювання стану та ефективності використання операційних необоротних активів застосовують три групи показників: показники зносу необоротних активів, інтенсивності їх оновлення та використання.

Показники зносу характеризують стан операційних необоротних активів за ступенем зносу та придатності до використання в господарському процесі. До складу цих показників включають:

- коефіцієнт зносу (основних засобів) ($K_{Зо.з}$), який оцінюють за алгоритмом:

$$K_{Зо.з} = \frac{Зо.з}{ПВо.з}$$

де $Зо.з$ – сума зносу основних засобів на певну дату, тис. грн;

$ПВо.з$ – первісна вартість основних засобів, тис. грн;

- коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{По.з}$) розраховують
Таким чином:

$$K_{По.з} = \frac{ЗВо.з}{ПВо.з}$$

де $ЗВо.з$ – залишкова вартість основних засобів на певну дату, тис. грн;

- коефіцієнт придатності нематеріальних активів ($K_{Пн.а}$) розраховують за формулою:

$$K_{Пн.а} = \frac{ЗВн.а}{ПВн.а}$$

де $ЗВн.а$ – залишкова вартість нематеріальних активів на певну дату, тис. грн;

$ПВн.а$ – первісна вартість нематеріальних активів, тис. грн;

- *зведений коефіцієнт придатності необоротних активів (КПо.н.а)* розраховують:

$$K_{Пр.н.а} = \frac{ЗВо.н.а}{ПВо.н.а}$$

де *ЗВо.н.а* – залишкова вартість операційних необоротних активів на певну дату, тис. грн;

ПВо.н.а – первісна вартість операційних необоротних активів, тис. грн.

Результати розрахунків за наведеними алгоритмами наведені у табл. 4.

Таблиця 4

Розрахунок зносу та придатності необоротних активів на відповідну дату

Показники	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
Коефіцієнт зносу основних засобів			
Коефіцієнт придатності основних засобів			
Коефіцієнт придатності нематеріальних активів			
Зведений коефіцієнт придатності операційних необоротних активів			

Показники інтенсивності оновлення необоротних активів характеризують рух цих активів на підприємстві, рівень та швидкість їх оновлення. До складу таких показників належать:

- *коефіцієнт введення в дію операційних необоротних активів (КВДо.н.а)* оцінюють за алгоритмом:

$$K_{ВДо.н.а} = \frac{ОНАв.д}{ОНАк}$$

де *ОНАв.д* – вартість введених у дію операційних необоротних активів за період, тис. грн;

ОНАк – первісна вартість операційних необоротних активів на кінець періоду, тис. грн;

- *коефіцієнт вибуття операційних необоротних активів (КВо.н.а)* визначається таким чином:

$$K_{Во.н.а} = \frac{ОНАв}{ОНАп}$$

де OHA_v – вартість операційних необоротних активів, що вибули, за період, тис. грн;

OHA_n – первісна вартість операційних необоротних активів на початок періоду, тис. грн;

- *коефіцієнт оновлення* операційних необоротних активів (КОО.н.а), який характеризує приріст операційних необоротних активів (введення за мінусом вибуття) до їх загальної суми на кінець періоду, розраховується як:

$$K_{OO.n.a} = \frac{OHA_{e.d.} - OHA_v}{OHA_k}$$

- *швидкість оновлення* операційних необоротних активів (ШОО.н.а), що характеризує середній період часу їх повного оновлення, розраховується таким чином, роки:

$$I / KB_{Do.n.a}$$

де $KB_{Do.n.a}$ – коефіцієнт введення в дію операційних необоротних активів.

Результати розрахунку показників цієї групи за наведеними алгоритмами представлені у табл. 5.

Таблиця.5

Розрахунок руху необоротних активів за відповідний рік

Показники	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт введення операційних необоротних активів		
Коефіцієнт вибуття операційних необоротних активів		
Коефіцієнт оновлення необоротних активів		
Швидкість оновлення необоротних активів		

Показники ефективності використання операційних необоротних активів характеризують рівень ефективності їх використання в господарському процесі.

До складу цих показників включають:

- *коефіцієнт рентабельності* операційних необоротних активів (КРО.н.а), який характеризує суму прибутку, що генерує одиниця грошових коштів, інвестованих в операційні необоротні активи:

$$KPo.n.a = \frac{ЧПо.д}{\overline{ОНА}}$$

де $ЧПо.д$ – сума чистого прибутку від операційної діяльності за період, тис. грн;
 $\overline{ОНА}$ – середня вартість операційних необоротних активів за період за залишковою вартістю, тис. грн;

- *коефіцієнт продуктивності* операційних необоротних активів ($KPo.n.a$) дозволяє визначити обсяг продукції в розрахунку на одиницю операційних необоротних активів, що використовуються в господарському процесі за залишковою вартістю. Оцінюється таким чином:

$$KPo.n.a = \frac{OB(P)}{\overline{ОНА}}$$

де $OB(P)$ – обсяг виробництва (реалізації) продукції за період, тис. грн;

- *коефіцієнт виробничої місткості* операційних необоротних активів ($KВМо.n.a$) характеризує середню вартість операційних необоротних активів, що припадає на одиницю обсягу виробництва (реалізації) продукції. Для його розрахунку застосовується формула:

$$KВМо.n.a = \frac{\overline{ОНА}}{OB(P)}$$

де $OB(P)$ – обсяг виробництва (реалізації продукції за період, тис. грн).
 Результати розрахунку показників цієї групи за наведеними алгоритмами представлено у табл. 6.

Таблиця 6

Розрахунок ефективності використання необоротних активів за відповідний рік

Показники	2018 р.	2019 р.
Продуктивність необоротних активів		
Прибутковість необоротних активів		
Коефіцієнт виробничої місткості операційних необоротних активів		

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Визначити показники використання оборотних засобів (коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту, коефіцієнт завантаження оборотних засобів), якщо річний обсяг реалізованої підприємством продукції становила 4700 тис. грн., вартість середньорічного залишку оборотних засобів 470 тис. грн.

Розв'язання

Коефіцієнт оборотності (Коб) характеризує кількість оборотів оборотних засобів за певний період, обчислюється за формулою:

$$Коб = \frac{РП}{Ос},$$

де: *РП* – річний обсяг реалізованої продукції, грн.;

Ос – середньорічний залишок оборотних коштів.

$$Ос = \frac{О_1 + О_2 + \dots + О_{12}}{12}, \text{ або } Ос = \frac{0,5О_1 + О_2 + \dots + 0,5О_{13}}{12},$$

де: $О_1, О_2, \dots, О_{12}$ – середньомісячні залишки оборотних коштів;

$О_1, О_2, О_{13}$ – залишки оборотних коштів на 1-ше число місяця.

Коефіцієнт завантаження (Кз) є величиною оберненою до коефіцієнта оборотності. Він показує, скільки оборотних засобів припадає на 1 грн. реалізованої продукції:

$$Кз = \frac{Ос}{РП},$$

Тривалість обороту (Тоб) – характеризує тривалість одного обороту оборотних засобів підприємства в днях і обчислюється:

Періодичність та розміри поставок сировини

Дата поставки	Розмір поставки, т	Час до наступної поставки (інтервал між поставками), дні
5.01	20	29
3.02	4	8
11.02	25	59
11.04	22	35
16.05	21	36
21.6	27	62
22.8	19	4
26.8	53	26
21.9	29	59
19.11	20	33

Час перебування партій сировини в дорозі становить 5 днів. Час для проведення розрахунків за отриману сировину – 1 день. Час на підготовку сировини – 2 дні.

Страховий запас сировини не створюється, враховуючи дисциплінованість постачальників.

Витрати на придбання сировини (без ПДВ) – 200 тис. грн на рік.

Розв'язок

Потреба в оборотних коштах, що інвестуються в запаси, – це грошова оцінка створених запасів. Визначення потреби оборотних активів у грошовому вираженні передбачає розрахунок одноденних витрат матеріальних цінностей, вартість яких відноситься до собівартості продукції і норм запасу в днях.

Норма виробничих запасів днів залежать від частоти надходження матеріальних цінностей, часу на транспортування та на підготовку їх до виробництва. Для розрахунку норми виробничих запасів у днях визначають її окремі частини:

- *поточний запас* – являє собою час перебування сировини, матеріалів, комплектуючих на складах. Він встановлюється у розмірі 50% від середньозваженого інтервалу між поставками окремих видів сировини;
- *страховий (резервний) запас* – оцінюється на основі дослідження існуючої практики збоїв у поставках. За відсутності інформації про певні відхилення у графіках поставок його розмір оцінюється на рівні 50% від поточного запасу;
- *транспортний запас* – перевищення часу перебування матеріальних цінностей у дорозі над часом, необхідним для проведення грошових розрахунків;
- *підготовчий запас* – час, необхідний для прийняття, розвантаження, сортування, підготовку до виробництва тощо.

Проведемо розрахунок складових норми виробничих запасів. Насамперед за формулою середньої арифметичної складної необхідно розрахувати середньозважений інтервал між поставками окремих видів сировини.

$$I_{\text{сеп}} = \frac{\sum I \cdot q}{\sum q}$$

де I – інтервал між поставками;

q – розмір поставки.

Із умов задачі він становить:

Поточний запас визначається як 50% від середньозваженого інтервалу між поставками окремих видів сировини, тобто становить

Страховий запас відповідно до умов задачі не створюється.

Транспортний запас розраховується як різниця між визначеним в умовах задачі часом перебування матеріальних цінностей у дорозі та часом, необхідним для проведення грошових розрахунків, що становить

Час на підготовку сировини до виробництва, який визначає розміри підготовчого запасу, наведено в умовах задачі – 2 дні.

Загальна норма виробничих запасів (Нв. з) у днях є сумою обчислених складових:

$$\text{Нв. з} = \text{ПЗ} + \text{СЗ} + \text{ТЗ} + \text{ПЗ},$$

де ПЗ – поточний запас, дні;

СЗ – страховий запас, дні;

ТЗ – транспортний запас, дні;

ПЗ – підготовчий запас, дні.

Тобто становить _____

Потреба у виробничих запасах визначається шляхом множення одноденних витрат матеріальних цінностей за цінами придбання на норму виробничих запасів у днях:

$$\text{Пв. з} = \text{ОВМ} \cdot \text{Нв. з},$$

де Пвз – потреба у виробничих запасах, тис. грн;

ОВМ – одноденні витрати матеріальних цінностей, тис. грн;

Нв.з – норма виробничих запасів, дні.

Таким чином, потреба у створенні виробничих запасів становить:

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ (КАПІТАЛ) ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Аналіз обсягу та структури капіталу підприємства

На основі даних балансу підприємства (табл. 1) проаналізувати обсяг, склад та структуру його капіталу. Зробити висновки щодо їх динаміки протягом аналітичного періоду. Розглянути зміни, які відбулися у співвідношенні між власним капіталом та зобов'язаннями підприємства, а також між їх окремими складовими.

Прокоментувати можливі причини виявлених динамічних тенденцій та структурних змін у капіталі підприємства. Розробити загальні пропозиції щодо вдосконалення процесу формування капіталу підприємства.

Таблиця 1

Витяг з балансу, тис. грн

Показники	На 01.01.xx	На 01.07.xx	На 01.01.xx
АКТИВ			
Усього необоротних активів	2520	2310	2583
Виробничі запаси	330	275	352
Незавершене виробництво	60	72	78
Готова продукція	210	230	190
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	273	208	182
Дебіторська заборгованість за розрахунками	33	24	12
Інша дебіторська заборгованість	6	3	4
Грошові активи	1,2	2	2
<i>Всього оборотних активів</i>	913,2	814	820
Разом активів	3433,2	3124	3403
ПАСИВ			
Власний капітал	2478	2310	2415
Довгострокові зобов'язання	220	225	242
Короткостроковий банківський кредит	165	240	336
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	537,2	314	368
Кредиторська заборгованість за розрахунками	22	26	28
Інші поточні зобов'язання	11	9	14
<i>Поточні зобов'язання</i>	735,2	589	746
Разом капітал	3433,2	3124	3403

Розв'язок

Для аналізу динаміки обсягу, складу та структури капіталу підприємства розраховуємо показники динаміки (абсолютний приріст та темп приросту). Для цього використаємо такі формули:

- розрахунок абсолютного приросту (ланцюговий):

$$\Delta X = X_n - X_{n-1}$$

де X_n – значення показника n-го періоду;

X_{n-1} – значення показника періоду, що передує n-му.

- розрахунок темпу приросту (ланцюговий):

$$ТП = \frac{X_n - X_{n-1}}{X_{n-1}}$$

де X_n – значення показника n-го періоду;

X_{n-1} – значення показника періоду, що передує n-му.

Розраховуємо абсолютний приріст статей капіталу підприємства на 0

1.07.хх по відношенню до 01.01.хх:

1) власний капітал $\Delta X =$ _____;

2) довгострокові зобов'язання $\Delta X =$ _____;

3) і т.д.

Наступним кроком є визначення абсолютного приросту статей капіталу підприємства на 01.01 .хх по відношенню до 01.07.хх:

1) власний капітал $\Delta X =$ _____;

2) довгострокові зобов'язання $\Delta X =$ _____;

3) і т.д.

Темп приросту (ТП) статей капіталу підприємства на 0.07.хх по відношенню до 01.01.XX розраховуємо так:

1) власний капітал _____;

2) довгострокові зобов'язання _____;

3) і т.д.

Далі розраховуємо темп приросту статей капіталу підприємства на 01.01.XX по відношенню до 01.07.хх:

1) власний капітал _____;

2) довгострокові зобов'язання _____;

3) і т.д.

Результати розрахунків представлено у вигляді аналітичної табл. 2.

Динаміка обсягу та складу капіталу підприємства

Показник	Абсолютний приріст, тис. грн		Темп приросту, %	
	01.07 до 01.01	01.01 до 01.07	01.07 до 01.01	01.01 до 01.07
Власний капітал				
Довгострокові зобов'язання				
Короткостроковий банківський кредит				
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги				
Кредиторська заборгованість за розрахунками				
Інші поточні зобов'язання				
<i>Поточні зобов'язання</i>				
Разом позиковий капітал				
Усього капітал				

Висновок:

Наступним кроком аналітичної роботи є розрахунок та аналіз структури капіталу підприємства

Показники структури капіталу станом на 01.01.хх розраховуємо таким чином:

1) питома частка власного капіталу в загальній сумі капіталу:

2) питома частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі капіталу:

3) питома частка короткострокового банківського кредиту в загальній сумі капіталу:

4) і т.д.

Далі розраховуємо показники структури капіталу станом на 01.07.хх:

1) питома частка власного капіталу в загальній сумі капіталу:

2) питома частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі капіталу:

3) питома частка короткострокового банківського кредиту в загальній сумі капіталу:

4) і т.д.

Показники структури капіталу станом на 01.01.хх розраховуємо так:

1) питома частка власного капіталу в загальній сумі капіталу:

2) питома частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі капіталу:

3) питома частка короткострокового банківського кредиту в загальній сумі капіталу:

4) і т.д.

Результати розрахунків узагальнено в табл. 3.

Результати розрахунків

Показники	Питома частка (%) станом на			Абсолютна зміна, п.п.	
	01.01.хх	01.07.хх	01.01.хх	01.07 до 01.01	01.01 до 01.07
Власний капітал					
Довгострокові зобов'язання					
Короткостроковий банківський кредит					
Кредитна заборгованість за товари, роботи, послуги					
Кредиторська заборгованість за розрахунками					
Інші поточні зобов'язання					
<i>Поточні зобов'язання</i>					
Разом позиковий капітал					
Усього капітал	100	100	100	х	х

Висновок:

ТЕМА ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ

Задача 1. Розроблено три варіанти впровадження нової технології виробництва виробу. За даними таблиці 7.1 розрахувати найбільш ефективний варіант. $E_n=0,15$.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунків

Показник	Варіанти		
	1	2	3
Капітальні вкладення, тис. грн	22500	27600	19700
Витрати виробництва на 1 виріб, тис. грн	136	147	137
Річний обсяг виробництва, тис. од.	70	110	250

Розв'язок

Задача 2. Встановити доцільність інвестицій у будівництво нового заводу за показниками абсолютної ефективності, якщо відомо такі дані (табл. 2). Нормативний коефіцієнт $E_n=0,15$.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунків

Показник	Числове значення
Обсяг випуску продукції в натуральних одиницях, тис. шт.	100
Гуртова ціна виробу, грн	200
Собівартість виробу, грн	160
Обсяг капітальних вкладень, млн грн	14

Розв'язок

Задача 3. Запропоновані до впровадження три інвестиційні проекти (табл. 3). Визначити який з них найбільш рентабельний (за індексом прибутковості).

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунків

Варіант	Інвестиції, тис. грн	Дохід, тис. грн
1	446,5	640,2
2	750,6	977,5
3	1250,0	1475,5

Розв'язок

Задача 4. Встановити доцільність інвестицій у будівництво консервного заводу за показниками абсолютної ефективності (при нормативному коефіцієнті 0,15), якщо відомі такі дані:

Вихідні дані для розрахунків

Показники	
Обсяг випуску продукції, тис. умовних банок	100
Оптова ціна умовної банки, грн	20,0
Собівартість одиниці виробу, грн	16,0
Обсяг капітальних вкладень, млн грн	1,4
Вартість виробничих засобів, млн грн	1,25

Розв'язок

**МОДУЛЬ 3. ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

Задача 1. За звітними даними собівартість товарної продукції складала 74 тис. грн, питома вага основної заробітної плати працівників у ній 26%, матеріальних витрат – 48%. На плановий період передбачено досягти зростання продуктивності праці одного працюючого на 2%, середньої заробітної плати – на 1%, а зниження матеріальних витрат – на 4%. Визначте, як зміниться собівартість товарної продукції в плановому періоді.

Розв'язок

Для визначення зміни собівартості продукції можна використовувати індексний метод.

1. Обчислимо вплив на зниження собівартості зростання продуктивності праці і середньої заробітної плати:

2. Вплив зниження рівня матеріальних витрат можна обчислити:

3. Загальне зниження собівартості товарної продукції в плановому році буде складати:

Планова собівартість дорівнює:

Задача 2. За звітними даними встановлена економія матеріалів за рахунок зниження норм на 8%, за рахунок зниження цін на 3%. Собівартість продукції за звітом складала 120,6 тис. грн, витрати сировини та матеріалів – 80,8 тис. грн. Визначте вплив вказаних факторів на собівартість продукції.

Розв'язок

1. Питома вага матеріальних витрат в структурі собівартості дорівнює:

2. Зміна собівартості продукції за рахунок економії матеріалів та зниження цін на них визначимо за формулою:

$$C_{мв} = (1 - I_n \times I_c) \times D_{мв},$$

де: I_n – індекс зміни норм витрат матеріалів;

I_c – індекс зміни цін на матеріали;

$D_{мв}$ – питома вага матеріальних витрат у структурі собівартості продукції.

Задача 3. Підприємство виробляє продукцію одного найменування за ціною 230 грн за одиницю. Питомі змінні витрати складають 180 грн, загальна сума постійних витрат 550 тис. грн. В результаті зростання орендної плати загальні постійні витрати збільшаться на 8%. Визначте, який вплив здійснить збільшення постійних витрат на величину критичного обсягу реалізації продукції.

Розв'язок

1. Критичний обсяг продукції розраховується за формулою:

$$Q_{кр} = \frac{В_{пост}}{Ц - В_{змін}},$$

де: $Ц$ – ціна реалізації одиниці продукції;

$В_{пост}$ – постійні витрати;

$В_{змін}$ – змінні витрати.

Критичний обсяг продукції до збільшення постійних витрат складає:

Критичний обсяг продукції до збільшення постійних витрат у вартісному виразі складатиме:

2. Критичний обсяг продукції після збільшення постійних витрат складає:

У вартісному виразі

3. Зміна критичного обсягу в результаті збільшення постійних витрат складає:

4. Вплив зміни величини постійних витрат на величину критичного обсягу у вартісному виразі складатиме:.

ТЕМА ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПРОДУКЦІЮ

Задача 1. Розрахунок роздрібної ціни товару та її структури

Розрахувати роздрібну ціну реалізації продукції за таких умов:

- повна собівартість виробництва одиниці продукції на підприємстві становить 40 грн, планова рентабельність – 20%;
- продукція реалізується через оптового посередника, який встановлює 5% надбавки до ціни за свої послуги;
- роздрібна торговельна надбавка – 15%;
- підприємство є платником ПДВ.

Визначити та проаналізувати структуру роздрібної ціни продукції.

Розв'язок

Роздрібна ціна товару – це ціна, за якою товар реалізується кінцевому споживачу. До її складу включаються собівартість виробництва, прибуток підприємства, акцизний збір (на підакцизні товари), податок на додану вартість, оптово-посередницькі та роздрібні торговельні надбавки. Ціна підприємства (C_n) включає собівартість продукції (CB) та прибуток виробника (Π) і обчислюється за формулою:

$$C_n = CB + \Pi.$$

Прибуток у складі ціни підприємства визначається з урахуванням рентабельності (P):

$$\Pi = \frac{CB \cdot P}{100\%}$$

Відпускна ціна підприємства (C_v) обчислюється за формулою:

$$C_v = C_n + ПДВ$$

Сума ПДВ визначається за формулою:

$$ПДВ = \frac{C_n \cdot ПДВ\%}{100\%}$$

Відпускна ціна підприємства дорівнює:

Оптово-посередницька надбавка (*ОПН*) – це ціна послуги з реалізації товарів оптовими партіями роздрібним торговельним підприємствам, вона нараховується на відпускну ціну підприємства з урахуванням її рівня (*РОПН*) за алгоритмом:

$$ОПН = \frac{Цв \cdot РОПН}{100\%}$$

Оптова ціна посередника (*Цо*) визначається за формулою:

$$Цо = Цв + ОПН$$

Роздрібна торговельна надбавка (*РТН*) – це ціна послуги роздрібних торговельних підприємств із реалізації товарів, вона нараховується на оптову ціну посередника з урахуванням її рівня (*РТНр*) за алгоритмом:

$$РТН = \frac{Цо \cdot РТНр}{100\%}$$

Роздрібна ціна товару (*Цр*) визначається за формулою і становить:

$$Цр = Цо + РТН.$$

Структура роздрібної ціни товару характеризує поелементний склад ціни у процентному співвідношенні:

Елементи роздрібної ціни	Сума, грн	Частка, %
Собівартість виробу		
Прибуток підприємства		
ПДВ		
Оптово-посередницька надбавка		
Роздрібна торговельна надбавка		
Роздрібна ціна товару		

ТЕМА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Задача 1. Розрахунок фінансових результатів діяльності підприємства

Керуючись наведеною інформацією (табл. 1), визначити фінансово-економічні показники діяльності підприємства за два роки, розрахувати показники рентабельності діяльності.

Таблиця 1

Дані звіту про фінансові результати підприємства

Показники	1-й рік, тис. грн	2-й рік, тис. грн
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12685,8	16745,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6589,6	10093,7
Інші операційні доходи	237,4	450,2
Адміністративні витрати	437	368,4
Витрати на збут	1638,6	1842,0
Інші операційні витрати	437	865,2
Фінансові витрати	125,0	251,1

Розв'язок

У табл. 2 наведено основні результативні показники діяльності підприємства, які визначаються відповідно до вимог фінансового обліку.

**Механізм розрахунку фінансових результатів діяльності (відповідно до
П (С)БО 3 «Звіт про фінансові результати»)**

№ пор.	Стаття	Умовні познач.	Математичний знак
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (010)*	<i>Др</i>	
2	Непрямі податки (податок на додану вартість, акцизний збір) та інші вирахування з доходу (надані знижки та повернення покупцями товару) (015, 020, 030)*	<i>ПОДн</i>	-
3	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (035)*	<i>ЧД</i>	=
4	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (040)*	<i>Св</i>	-
5	Валовий прибуток (збиток) (050)*	<i>ВлП</i>	=
6	Інші операційні доходи (060)	<i>Дін</i>	+
7	Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати (070, 080, 090)*	<i>Ва,з,і</i>	-
8	Фінансовий результат від операційної діяльності (100)	<i>Под</i>	=
9	Доходи від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи (110, 120, 130)*	<i>ДФ</i>	+
10	Фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, інші витрати (140, 150, 160)*	<i>Вф Він</i>	-
11	Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (170)*	<i>Пб</i>	=
12	Податок на прибуток від звичайної діяльності (180)*	<i>ПОДп</i>	-
13	Чистий прибуток (збиток) (220)*	<i>Пч</i>	

*Примітка. *Код рядка у формі №2 «Звіт про фінансові результати».*

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) розраховується як різниця між доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та відповідними податками, зборами тощо. Останніми є податок на додану вартість, акцизний збір, податок із реклами тощо.

Економічна категорія *валовий прибуток* розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції.

Прибуток від операційної діяльності визначається за формулою:

$$Под = ВлП + Дін - (Ва + Вз + Ві).$$

Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (балансовий прибуток) визначається як алгебраїчна сума прибутку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків) за мінусом фінансових та інших витрат (збитків). Розраховується за формулою:

$$Пб = (Под + ДФ + Дін) - (Вф + Віп).$$

Чистий прибуток – це прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток. Чистий прибуток (збиток) розраховується за формулою:

$$Пч = Пб - ПОДп.$$

Показники рентабельності:

операційна рентабельність реалізації розраховується таким чином, %:

$$Рр = \frac{Под}{ЧД} \cdot 100\%,$$

валова рентабельність реалізації обчислюється так, %:

$$Ррв = \frac{Пб}{ЧД} \cdot 100,$$

чиста рентабельність реалізації розраховується за формулою, %.

$$Ррч = \frac{Пч}{ЧД} \cdot 100.$$

Нижче наведено результати розрахунків.

Показник	1-й рік	2-й рік
Податок на додану вартість (20% від доходів від реалізації без ПДВ)		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток		
Податок на прибуток від звичайної діяльності (25% від прибутку від звичайної діяльності до		

оподаткування)		
Чистий: прибуток		
Операційна рентабельність реалізації, %		
Валова рентабельність реалізації, %		
Чиста рентабельність реалізації, %		

Задача 2. Аналіз рентабельності діяльності підприємства та факторів, що її визначають

Визначити рентабельність витрат, витратомісткість та рентабельність діяльності підприємства за даними табл. 3. Оцінити вплив зміни рентабельності витрат та витрато місткості на зміну рентабельності діяльності підприємства.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку

Показники	1 рік	2 рік
Виручка від реалізації продукції, тис. грн	10240	8970
Сума витрат, тис. грн	6321	5750
Чистий прибуток, тис. грн	1882	1300

Розв'язок

Показник рентабельності витрат характеризує суму прибутку, що припадає на 1 грн витрат, виражену у відсотках. Цей показник можна визначити за формулою:

$$P_v = \frac{ЧП}{B} \cdot 100\%,$$

де P_v – рентабельність витрат;

$ЧП$ – чистий прибуток;

B – обсяг витрат.

Витратомісткість – це сума витрат, що забезпечує отримання 1 грн доходів (виручки) від реалізації продукції, і визначається за формулою:

$$B_m = \frac{B}{BP}$$

де B_m – витратомісткість;

V – обсяг витрат;

BP – виручка (доходи) від реалізації продукції.

Рентабельність являє собою суму прибутку, що забезпечує отримання 1 грн доходів від реалізації продукції, виражена у відсотках. Визначити її можна за формулою:

$$P\partial = \frac{ЧП}{BP} \cdot 100$$

де $P\partial$ – рентабельність діяльності;

$ЧП$ – чистий прибуток;

BP – виручка (доходи) від реалізації продукції.

Якщо порівняти вищезазначені показники, то можна виявити їх взаємозалежність:

$$P\partial = V_m \cdot P_v.$$

Використовуючи метод ланцюгових підстановок, визначаємо вплив факторів на рентабельність діяльності підприємства.

Зміна рентабельності діяльності за рахунок зміни витрато місткості визначається таким чином:

$$\Delta P\partial(V_m) = \Delta V_m \cdot P_{v_0}$$

де ΔV_m – абсолютна зміна витратомісткості;

P_{v_0} – рентабельність витрат у базовому періоді (1 рік).

Далі визначаємо зміну рентабельності діяльності за рахунок зміни рентабельності витрат;

$$\Delta P\partial(P_v) = V_{m_1} \cdot \Delta P_v$$

де V_{m_1} – витратомісткість у звітному періоді (2 рік);

ΔP_v – абсолютна зміна рентабельності витрат.

Результати розрахунків представлено у таблиці.

Вплив факторів на рентабельність діяльності підприємства

Показники	1 рік	2 рік	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
Виручка від реалізації продукції				
Валові витрати, тис. грн				
Чистий прибуток, тис. грн				
Витрато місткість, грн				
Рентабельність витрат, %				–
Рентабельність діяльності, %				–
Зміна рентабельності діяльності за рахунок зміни:				
– витратомісткості	–	–	–	–
– рентабельності витрат	–	–	–	–

Висновки:

Задача 3. Повна собівартість продукції становить 8 000 тис. грн, виробнича виручка від реалізації продукції – 10 000 тис. грн. Визначити прибуток, рівень рентабельності та витрати на реалізацію продукції.

Розв'язання

1. Прибуток:

$$Pr = Vr - PC,$$

де Pr – прибуток від реалізації продукції, грн;

Vr – виручка від реалізації продукції, грн;

PC – повснa собівартість реалізованої продукції, грн.

2. Рівень рентабельності:

$$P = \frac{Pr}{ПС} \cdot 100\% ,$$

де P – рівень рентабельності виробництва, %;

Pr – прибуток від реалізації продукції, грн;

ПС – повна собівартість реалізованої продукції, грн.

3. Витрати на реалізацію продукції:

$$B_{зб} = Пс - ВВ,$$

де $B_{зб}$ – витрати на реалізацію продукції, грн;

ПС – повна собівартість реалізованої продукції, грн;

ВВ – виробничі витрати на реалізовану продукцію, грн.

Задача 4. Визначити економічну ефективність діяльності малого підприємства.

Показник	
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	200
Витрати виробництва, тис. грн.	180
у т.ч. постійні витрати	60
змінні витрати	120

ТЕМА ФІНАНСОВО-МАЙНОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИ ЙОГО ОЦІНКИ

Задача 1. Оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі аналізу структури його капіталу

Зовнішній інвестор, що зацікавився діяльністю підприємства і бажає вкласти власні кошти у його подальший розвиток, хоче отримати інформацію про рівень його фінансової стійкості у попередніх періодах.

На основі звітної інформації про діяльність підприємства у попередніх періодах (табл. 1) розрахувати та проаналізувати показники його фінансової стійкості.

Оцінити зміни, що відбулися, з точки зору стратегічних завдань підприємства. Зробити необхідні висновки та надати пропозиції щодо поліпшення фінансової стійкості підприємства у майбутніх періодах.

Таблиця 1

Витяг з балансу, тис. грн

Показники	На 01.01.хх	На 01.07.хх	На 01.01.хх
Актив			
Усього необоротних активів	2520	2310	2583
Виробничі запаси	330	275	352
Незавершене виробництво	60	72	78
Готова продукція	210	230	190
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	273	208	182
Дебіторська заборгованість за розрахунками	33	24	12
Інша дебіторська заборгованість	6	3	4
Грошові активи	1,2	2	2
<i>Всього оборотних активів</i>	913,2	814	820
Разом активів	3433,2	3124	3403
Пасив			
Власний капітал	2478	2310	2415
Довгострокові зобов'язання	220	225	242
Короткостроковий банківський кредит	165	240	336
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	537,2	314	368
Кредиторська заборгованість за розрахунками	22	26	28
Інші поточні зобов'язання	11	9	14
<i>Поточні зобов'язання</i>	735,2	589	746
Разом капітал	3433,2	3124	3403

Розв'язок

Фінансова стійкість підприємства – це головний компонент його загальної стійкості, який являє собою об'єкт фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх

формування, розподіл та використання, що забезпечує пропорційний, збалансований розвиток підприємства при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику.

Здійснимо оцінку рівня фінансової стійкості підприємства коефіцієнтним методом, на основі аналізу структури капіталу підприємства. Розрахунки наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка показників фінансової стійкості підприємства

Показники	На 01.01.xx	На 01.07.xx	На 01.01.xx	Абсолютна зміна		Темпи приросту, %	
				На 01.07.xx	На 01.01.xx	На 01.07.xx	На 01.01.xx
Коефіцієнт фінансової анатомії							
Коефіцієнт фінансової заборгованості							
Коефіцієнт фінансової залежності							
Коефіцієнт покриття боргу							

Пояснимо методику розрахунку окремих аналітичних показників.

Коефіцієнт фінансової автономії (КА) характеризує питому частку власного капіталу підприємства у загальному обсязі капіталу. Відповідно до нормативів значення цього показника має становити більше 0,5.

$$КА = \frac{ВК}{К}$$

Коефіцієнт фінансової заборгованості (КФЗ) характеризує питому частку позикового капіталу підприємства в загальному обсязі капіталу. Відповідно до нормативів значення даного показника має бути менше 0,5.

$$КФЗ = \frac{ПК}{К}$$

Коефіцієнт фінансової залежності (КФзал) характеризує пропорції, в яких співвідносяться між собою позиковий і власний капітали підприємства. Коефіцієнт не повинен перевищувати 1.

$$КФзал = \frac{ПК}{ВК}$$

Коефіцієнт покриття боргу (КПБ) характеризує, у скільки разів власний капітал підприємства перевищує його позиковий капітал. Показник має перевищувати 1.

$$КПБ = \frac{ВК}{ПК}$$

Висновок:

МОДУЛЬ 4. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ПІДПРИЄМСТВА

Завдання 13.1. Консервним заводом заплановано виготовити у плановому році 110 тис. умовних банок овочевих консервів, в тому числі вищого сорту 65% загальної кількості. Ціна одиниці продукції першого сорту 1,5 грн, а до ціни

вищого сорту встановлена надбавка в розмірі 20% ціни першого сорту. Визначити коефіцієнт сортності продукції по заводу у планову році та його зміну в порівнянні зі звітним, якщо у звітному році коефіцієнт сортності складав 0,96.

Розв'язання

1. Коефіцієнт сортності обчислюється із співвідношення:

$$K = \frac{N_1 \times C_1 + N_2 \times C_2}{(N_1 + N_2) \times C_2},$$

де: N_1, N_2 – відповідно, випуск продукції нижчого і вищого сорту одиниць;
 C_1, C_2 – відповідно, ціна одиниці виробу нижчого і вищого сорту, грн.

2. Випуск продукції вищого сорту:

3. Випуск продукції нижчого сорту:

4. Ціна виробу вищого сорту:

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Підприємство – це:

- а) організаційно відокремлена ланка виробництва, що спеціалізується на наданні послуг;
- б) економічно самостійна ланка виробничої сфери народного господарства, що спеціалізується на виготовленні продукції;
- в) організаційно відокремлена й економічно самостійна ланка виробничої сфери, що спеціалізується на виготовленні продукції, виконанні робіт і наданні послуг;
- г) самостійна ланка виробничої сфери народного господарства, що постійно взаємодіє з довкіллям.

Залежно від галузево-функціональних видів діяльності підприємства поділяються на:

- а) національні, іноземні, змішані;
- б) кооперативні, орендні, господарські товариства;
- в) промислові, транспортні, торговельні;
- г) вірні відповіді б) і в).

Прогнозування – це:

- а) наукове передбачення стану об'єкта прогнозування, в основі якого лежить аналіз тенденцій його розвитку;
- б) процес обґрунтування кількісних і якісних змін розвитку підприємства в майбутньому;
- в) процес передбачення майбутнього стану підприємства, його внутрішнього і зовнішнього середовища, а також можливих термінів і способів досягнення очікуваних кількісних і якісних результатів;
- г) всі відповіді правильні.

Основними методами прогнозування є:

- а) фактографічні, евристичні, економіко-математичні;
- б) графоаналітичний, економіко-математичні, евристичні;
- в) фактографічні, евристичні;
- г) евристичні, статистичні.

Планування діяльності підприємства – це:

- а) процес визначення цілей підприємства, а також засобів і шляхів їх досягнення;
- б) передбачення кількісних і якісних змін розвитку підприємства в майбутньому;
- в) порівняння показників його розвитку у звітному і базовому періодах;
- г) оцінка майбутнього стану підприємства на основі обґрунтування фактичних показників.

Стратегія – це:

- а) сукупність взаємоузгоджених заходів і дій, що відображають довгострокову мету та основні напрями діяльності;
- б) планування найважливіших дій, які треба реалізувати протягом довгострокового курсу розвитку підприємства;
- в) бачення майбутнього стану підприємства;
- г) плани підприємства щодо розширення можливостей на ринку.

Базовими стратегіями підприємства є:

- а) виживання, стабілізація, зростання;
- б) стабілізація, поглинання, зростання;
- в) диверсифікація, стабілізація, поглинання;
- г) поглинання, виживання, зростання;

Сукупність працівників, що мають професійну підготовку або практичний досвід роботи – це:

- а) персонал підприємства;
- б) трудовий потенціал;
- в) кадри підприємства;
- г) жодної правильної відповіді.

За характером виконуваних функцій персонал підприємства поділяється на:

- а) висококваліфікований, кваліфікований, некваліфікований;
- б) основний і допоміжний;
- в) керівників, спеціалістів, робітників;
- г) всі відповіді правильні.

Здатність працівників виробляти певну кількість продукції за одиницю часу – це:

- а) затрати живої праці;
- б) продуктивність праці;
- в) обсяг випущеної продукції;
- г) кількість продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу.

Показниками продуктивності праці є:

- а) виробіток і норма часу;
- б) трудомісткість і фондоозброєність праці;
- в) трудомісткість і виробіток;
- г) норма часу і фондоозброєність праці.

До обернених показників продуктивності праці належать:

- а) виробіток;
- б) трудомісткість;
- в) норма часу;
- г) норма виробітку.

Заробітна плата – це:

- а) винагорода в грошовому виразі, яка виплачується працівникові за трудові успіхи, особливі умови праці;
- б) грошовий вираз ціни робочої сили, виплачений працівникові за виконану роботу;
- в) сума коштів, виплачена працівникові на утримання непрацюючих членів його сім'ї;
- г) грошові виплати працівникові з метою його мотивації до високопродуктивної праці.

Сума коштів, отримана працівником за свою працю, - це:

- а) номінальна заробітна плата;
- б) реальна заробітна плата;
- в) прибуток робітника;
- г) жодної правильної відповіді.

Виробнича потужність підприємства – це:

- а) максимальна потужність устаткування, під час використання якої підприємство досягає максимального прибутку;
- б) максимально можливий випуск продукції за одиницю часу при повному завантаженні обладнання і виробничих площ;
- в) продуктивність всього обладнання підприємства;
- г) правильні відповіді а) і в).

На величину виробничої потужності підприємства не впливають:

- а) кількість і продуктивність обладнання;
- б) режим роботи підприємства;
- в) територіальне розміщення підприємства;
- г) структура основних фондів.

Предмети праці, які ще не пройшли всіх стадій обробки – це:

- а) виробничі запаси;
- б) малоцінні і швидкозношувані предмети;
- в) готова продукція на складах;
- г) незавершене виробництво.

За джерелами формування оборотні кошти підприємства поділяються на:

- а) власні і залучені;
- б) нормовані і ненормовані;
- в) власні і нормовані;
- г) залучені і ненормовані.

До об'єктів промислової власності не належать:

- а) промислові зразки;
- б) товарні знаки;
- в) фірмові найменування;
- г) раціоналізаторські пропозиції.

Документ, який підтверджує право його власника на відповідний об'єкт промислової власності, називається:

- а) ліцензією;
- б) свідоцтвом;
- в) патентом;
- г) жодної правильної відповіді.

Економічна ефективність капітальних вкладень поділяється на:

- а) ринкову і загальну;
- б) загальну і порівняльну;
- в) порівняльну і ринкову;
- г) додаткову і ринкову.

Порівняльну економічну ефективність капітальних вкладень визначають за:

- а) мінімумом приведених витрат;
- б) максимумом приведених витрат;
- в) мінімумом виробничих витрат;
- г) максимумом виробничих витрат.

Інноваційні процеси – це:

- а) сукупність якісно нових, прогресивних змін, що відбуваються у виробничо-господарській системі;
- б) мінливі потреби суспільства в цілому та окремо взятих груп споживачів;
- в) перетворення наукового знання на фізичну реальність, яке завершується в просторі і часі;
- г) проміжок часу між виникненням новини і втіленням її у нововведення.

Освоєння виробництва нових видів продукції, використання нових технологій, засобів праці та предметів праці – це:

- а) організаційні інноваційні процеси;
- б) економічні інноваційні процеси;
- в) технічні інноваційні процеси;
- г) соціальні інноваційні процеси;

До видів ефективності технічних нововведень не належить діяльність:

- а) комерційна;
- б) госпрозрахункова;
- в) порівняльна;
- г) абсолютна.

Грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію – це:

- а) операційні витрати;
- б) інвестиційні витрати;
- в) собівартість;
- г) сумарні витрати.

Витрати, загальна сума яких не залежить від кількості виготовленої продукції, називаються:

- а) постійними;
- б) змінними;
- в) середніми;
- г) прямими.

Ціна – це:

- а) грошовий вираз вартості товару;
- б) витрати на виробництво;

в) кількість грошей, що сплачується за одиницю товару;

г) правильні відповіді а) і в).

До функцій ціни належать:

а) контролююча;

б) операційна;

в) розподільча;

г) балансова.

Ціноутворення – це:

а) процес обґрунтування і затвердження цін і тарифів;

б) процес перегляду цін і тарифів;

в) процес визначення рівня цін, їх співвідношення та структура;

г) усі відповіді правильні.

Нижньою межею ціни є:

а) собівартість;

б) величина прибутку;

в) постачальницько-збутові націнки;

г) транспортні витрати.

До методів ціноутворення не належать:

а) метод оцінки споживчої вартості;

б) метод швидкого повернення витрат;

в) метод отримання цільової норми прибутку;

г) правильної відповіді немає.

Прибуток – це:

а) частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції та іншими видами діяльності;

б) виручка від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок та податків з продажу;

в) прибуток від спільної діяльності підприємств, відсотки за придбаними акціями, облігаціями, доходи від володіння борговими зобов'язаннями;

г) всі відповіді правильні.

Як різниця між виручкою від реалізації продукції (без врахування ПДВ і акцизного збору) та повною собівартістю визначається:

а) прибуток від продажу майна;

б) прибуток від позареалізаційних операцій;

в) валовий (балансовий) прибуток;

г) прибуток від реалізації продукції.

Відношення прибутку до суми матеріальних і трудових затрат на виробництво та реалізацію продукції (повної собівартості) – це:

а) рівень рентабельності;

б) норма прибутку;

в) окупність витрат;

г) правильної відповіді немає.

Відношенням результатів до витрат на їх одержання характеризується:

а) ефект;

б) результат виробничої діяльності;

в) економічна ефективність;

г) всі відповіді правильні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Рогач С. М. Економіка підприємств (в схемах і таблицях). Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул. – Київ: ЦП "Компринт", 2017. – 510 с.
2. Суліма Н.М., Степасюк Л.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства Київ. «ЦП «КОМПРИНТ», 2015.-466 с.
3. Степасюк Л.М., Суліма Н.М., Величко О.В. Практикум з економіки і фінансів підприємства Київ. «ЦП «КОМПРИНТ», 2016- 385с.
4. Економіка підприємства: / В.І. Мацибора, Т.В. Мацибора, В.К. Збарський: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів]. – К.: Каравелла, 2012. – 328 с.
5. Економіка підприємства: [підручник] / Швиданенко Г.О., В.Г. Васильков, Н.П. Гончарова; за заг. ред. Г.О. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2014. – 598с.
6. Економіка підприємства : [підручник] / за ред. С.Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2012. – 526 с.
7. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [Навчальний посібник] / Л.І. Шваб. – К. : Каравела, 2015. – 568 с.